

dient deze ingreep bij de desbetreffende natuurbeschermingsinstantie en het Rijksherbarium gemeld te worden.

Op grond van bovenstaande voorwaarden zou, wat betreft de orchideeën, slechts één soort voor herintroductie in Zuid-Limburg in aanmerking kunnen komen. Deze soort, die vroeger in zeer groten getale in Zuid-Limburg voorkwam, ging in de jaren vijftig door onjuist beheer en ontginning van haar vindplaatsen verloren. Thans zijn verscheidene van haar voormalige groeiplaatsen weer in hun oorspronkelijke staat teruggebracht.

SUMMARY

(RE-)INTRODUCTION OF ORCHIDS IN SOUTHERN LIMBURG

In recent times some rare orchids have been (re-)introduced in nature reserves in the southern part of the Dutch province of Limburg. They are listed in the article. The rules to be observed when (re-)introducing orchids are discussed.

LITERATUUR

- ANONYMUS, 1971. Verslagen van de maandvergaderingen. Natuurhist. Maandblad 60, p. 124-125.
HILLEGERS, H.P.M., 1985. Nogmaals de Bokkenor-

chis. Natuurhist. Maandblad 74, p. 52.

HILLEGERS, H.P.M. & C.A.J. KREUTZ, 1984. "De Bokkenorchis spontaan (?) terug in Zuid-Limburg". Natuurhist. Maandblad 73 (8), p. I-II.

KREUTZ, C.A.J., 1992. Orchideeën in Zuid-Limburg. Uitgeverij KNNV, Utrecht.

QUENE-BOTERENBROOD, A.J., 1982. Weer een nieuwe vondst van de Bokkenorchis, *Himantoglossum hircinum* (L.) Spreng. in Nederland. Gorteria 11, p. 34-35.

VERKAAR, D., 1991. (Her-)introductie? De Levende Natuur 92 (5), p. 146-148.

WILLEMS, J.H. & A.M.M. VAN HAPEREN, 1974. Een recente vondst van *Orchis simia* Lamk. in Zuid-Limburg. Gorteria 7, p. 6-13.

* Overgenomen uit Kreutz, C.A.J., "Orchideeën in Zuid-Limburg".

ALBINISME BIJ LARVEN VAN DE POELKIKKER

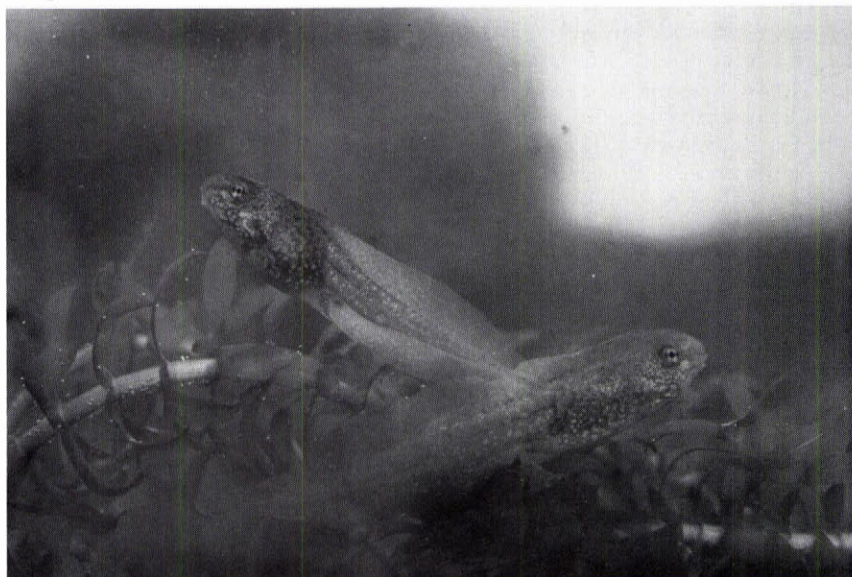
A.J.W. LENDERS, Groenstraat 106, Melick

In een serie korte artikelen in het Natuurhistorisch Maandblad werd al eerder ingegaan op de verschijnselen neotenie en albinisme bij amfibieën. Hierbij zijn de oorzaken uitvoerig beschreven (LENDERS, 1989 a en b). In een aanvullend artikel (LENDERS, 1989c) is een literatuuroverzicht gegeven van albinisme bij inheemse soorten amfibieën. In dit overzicht wordt de Poelkikker (*Rana lessonae* Camerano, 1882) niet expliciet genoemd. Op grond van uiterlijk en vangplaats is geconcludeerd dat het hier beschreven geval met grote waarschijnlijkheid betrekking heeft op deze soort.

Tijdens een inventarisatie in het Meinweggebied werden op 8 juli 1992 in een nieuw gegraven poel langs de Lange Luier een aantal larven van groene kikkers aangetroffen die opvallend licht van kleur waren. Op een totaal van 60 larven bevonden zich 7 exemplaren die op het eerste gezicht de donkere pigmenten schenen te missen. Om de dieren nauwkeuriger te bestuderen werden drie normaal (donker) gekleurde en drie lichte larven meegenomen en thuis in een aquarium verder opgekweekt. Het kleurverschil dat in eerste instantie zeer opvallend was (figuur 1), bleek na enkele weken te vervagen. Desalniettemin konden de dieren ook bij de metamorfose nog duidelijk van

elkaar worden onderscheiden. Terwijl de donkere exemplaren zich normaal ontwikkelden en zonder problemen metamorfoseerden, bleven de lichte dieren in ontwikkeling achter. Ze werden in vergelijking met hun soortgenoten erg groot (ongeveer 8 cm), maar hadden duidelijk moeite met de metamorfose. Twee larven stierven nog voordat de voorpoten waren doorgebroken, het derde dier stierf vrij snel na de gedaanteverwisseling. De bovenzijde van dit dier was geheel geel met

een zwakke pigmentatie, de onderzijde wit doorzichtig. Alleen op de flanken waren echt donkere pigmentvlekken zichtbaar. Blijkbaar hadden we hier te maken met partieel albinisme. Op grond van de lichaamskleur en de vorm van de metatarsus-knobbel werden alle dieren gedetermineerd als behorend tot de soort Poelkikker. Hoewel een dergelijke determinatie zeker bij jonge dieren erg onbetrouwbaar is, kan een ervaren herpetoloog bij voldoende oefening ook eerstejaars juve-

niele dieren op naam brengen. Een tweede argument voor een juiste determinatie is het gegeven dat in de betreffende poel vanaf 1989 alleen maar Poelkikkers werden aangetroffen.

Aan albinisme ligt vaak een genetische afwijking ten grondslag die de vorming van pigment beïnvloedt. Dit gaat meestal samen met een gestoorde metamorfose (PARENT & THORN, 1983). In hoeverre ook in dit geval sprake is van een koppeling tussen deze verschijnselen is niet duidelijk. Het meest komen de hier beschreven larven overeen met de uitkomst van een kruisingsexperiment dat wordt vermeld door GÜNTHER (1990). Bij een eiklomp van een Groene kikker (*Rana kl. esculenta* LINNAEUS, 1758) trof hij ongeveer 10% eieren aan die lichter van kleur waren dan de overigen. Na de metamorfose ontstonden uit deze lichte eieren jonge

dieren met een dunne doorschijnende huid aan de onderzijde, terwijl de rugzijde groenachtig was met uitgevloeide donkere vlekken.

Er kon natuurlijk niet worden achterhaald of alle lichte exemplaren van dezelfde eiklomp afkomstig waren. Het is derhalve niet duidelijk of deze vorm van albinisme een genetische oorsprong heeft of dat hieraan een gestoorde embryonale ontwikkeling ten grondslag ligt. De oorzaak zou in het laatste geval mogelijk gezocht moeten worden in het extreem zuur karakter van de voortplantingspoel.

SUMMARY

ALBINISM IN LARVAE OF THE POOL FROG (*RANA LESSONAE* CAM.)

This short note deals with the first report of

partial albinism in a population of the Pool Frog in the Netherlands. Among 60 larvae in a pond of the Meinweg, a natural reserve in the province of Limburg, seven specimens were found with a very light body colour.

Only the sides of the animals showed dark spots. The cause of the phenomenon is unknown.

LITERATUUR

GÜNTHER, R., 1990. Die Wasserfrösche Europas. A. Ziemsen Verlag; Wittenberg Lutherstadt.

LENDERS, A.J.W., 1989a. Neotenie bij watersalamanders. *Natuurhistorisch Maandblad* 78: 39-43.

LENDERS, A.J.W., 1989b. Een geval van albinisme bij de kamsalamander. *Natuurhistorisch Maandblad* 78: 63-64.

LENDERS, A.J.W., 1989c. Partieel albinisme (flavisme) en neotenie bij een alpenwatersalamander. *Natuurhistorisch Maandblad* 78: 207-208.

PARENT, G.H. & R. THORN, 1983. Un cas de flavisme chez le Triton alpestre (*Triturus alpestris* Laur.) au Grand-Duché de Luxembourg. *Rev. fr. Aquariol.* 10: 21-24.

KORTE MEDEDELINGEN

DE BEKENDSTE PADDESTOEL VAN NEDERLAND IN KAART GEBRACHT

De KNNV heeft de resultaten van de landelijke inventarisatie van de Vliegenschwam bekend gemaakt. Het 1.000ste nummer van *Natura*, het blad van de KNNV, is geheel aan dit onderwerp gewijd.

In de herfst van 1991 heeft de KNNV een oproep aan alle Nederlanders gedaan om waarnemingen van de Vliegenschwam aan de KNNV te melden. De reacties waren overweldigend. Het aantal waarnemingen was veel groter dan was voorzien – het heeft daarom een jaar geduurd voordat alle gegevens waren verwerkt.

De Vliegenschwam is de meest bekende paddestoel van ons land en dus voor iedereen herkenbaar. Minder bekend is het feit, dat deze paddestoel via een netwerk van zwamdraden in innig contact staat met de wortels van een boom. De boom betreft mineralen van de zwam en de zwam onttrekt voedingsstoffen aan de boom. Juist deze groep paddestoelen is de laatste jaren flink achteruitgegaan als gevolg van luchtverontreiniging en zure regen.

Er zijn ruim 10.000 waarnemingen binnen gekomen, waarmee de Vliegenschwam in één klap de paddestoel is ge-

worden waarvan we het meeste weten over zijn verspreiding in Nederland.

De resultaten van het onderzoek geven een fijnmazig verspreidingspatroon over heel Nederland aan en wijzen uit dat de Vliegenschwam (nog) algemeen in Nederland voorkomt. Overal in het land is de Vliegenschwam gevonden maar de meeste meldingen komen van de zandgronden. Vooral langs bosranden en wegbermen zijn veel waarnemingen gedaan. Daarnaast zijn er veel meldingen uit parken en tuintjes in steden. Vliegenschwammen staan voornamelijk onder berken maar ook regelmatig onder dennen, beuken en eiken. Dat ook de eik vaak voorkomt als begeleidende boom was nog niet bekend. De meeste waarnemingen zijn gedaan in oktober, de vroegste was al in juli en de laatste in januari.

Of de Vliegenschwam vooruit of achteruit is gegaan is op grond van deze aktie niet te zeggen. Wel zijn lokaal veranderingen geconstateerd: "in onze straat ieder jaar meer". "Vroeger in de bossen rond Arnhem veel talrijker".

Deze aktie was een eerste stap op weg naar een landelijk netwerk van waarnemers. De Vliegenschwam zal over enkele jaren zeker terugkeren in het kader van dit landelijke onderzoek, waarbij geprobeerd zal worden nog meer waarnemers in te schakelen.

Het 1.000ste nummer van *Natura* is verkrijgbaar door f 5,25 (inclusief portokosten) over te maken op giro 3458335 t.n.v. KNNV te Arnhem o.v.v. "Natura 1.000".

BUREAU KNNV

LITERATUUROVERZICHT AMFIBIEËN, REPTIELEN EN ZOOGDIEREN

Bij het Publicatiebureau is thans een overzicht verkrijgbaar van alle in het *Natuurhistorisch Maandblad* en de *Jaarboeken* van het *Natuurhistorisch Genootschap* verschenen artikelen betreffende amfibieën, reptielen en zoogdieren. Door de auteur W. Vergoossen zijn ongeveer 300 literatuurverwijzingen verzameld die betrekking hebben op de inheemse zoogdieren en herpetofauna die vanaf 1911 onder een eigen titel in bovengenoemde periodieken zijn verschenen. Bij iedere titel wordt in het kort de inhoud van het betreffende artikel aangegeven. Voor mensen die regelmatig over deze diergroepen publiceren is dit boekwerkje van 30 pagina's onmisbaar.

Het boekje is te bestellen door f 7,50 (inclusief porto) over te maken op postrekeningnummer 429851 t.n.v. Publicatiebureau *Natuurhistorisch Genootschap* te Melick o.v.v. Literatuur-